2026-11-20 Dnr: 5.2.1- 2026-1413

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kn.cks.remisser@regeringskansliet.se

Remissvar Kärnkraftsprövningsutredningens slutbetänkande Ny kärnkraft - moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar

KN2026/0512

Sametinget har beretts tillfälle att yttra sig över *Kärnkraftsprövningsutredningens slutbetänkande Ny kärnkraft - moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar*. Vårt yttrande utgår från Sametingets uppdrag att främja samiska intressen och säkerställa att urfolksrättigheter beaktas i beslutsprocesser som berör samiskt liv, markanvändning och kultur. I tidigare remissvar (KN2024/02540, KN2024/01912, KN2025/01478 /KN2024/01912, KN 2025/00513) har Sametinget tydliggjort att frågor om uranutvinning och kärnkraft måste förstås i ljuset av den målkonflikt som föreligger mellan exploatering av naturresurser och respekten för samiska rättigheter samt säkerställandet av den samiska kulturens fortlevnad och utveckling. Dessa synpunkter kvarstår och utvecklas nedan.

Inledning

Regeringens avsikt med det föreslagna prövningssystemet, nu frågan om regler för beredskap och skadeståndsansvar, är att underlätta utbyggnaden av ny kärnkraft. Sametinget är medvetet om behovet av att långsiktigt trygga energiförsörjningen, men detta får inte ske på bekostnad av samiska livsbetingelser. Alla åtgärder som vidtas måste ske med respekt för samiska rättigheter, traditionell markanvändning och renskötselns särskilda förutsättningar, i de fall det sker inom marker som berör den samiska markanvändningen.

Erfarenheterna från Tjernobylolyckan 1986 visar tydligt de långvariga konsekvenser som kärntekniska incidenter kan få för samiska näringar och livsmiljöer. Radioaktivt nedfall av cesium-137, som lagrades i renlav – renens huvudsakliga vinterföda – ledde till omfattande kassationer av renkött och påverkade renskötseln under flera decennier. Cesium-137 har en halveringstid på cirka 30 år, vilket innebär att effekterna påverkar renbetesmarker över flera generationer. Dessa erfarenheter måste vara vägledande i lagstiftningsarbetet.

Čujuhus/adress
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58

Telefovdna/telefon
0980 - 780 30 (vx)

Org.nr.: 202100-4573

E-boasta
e-post: kansli@sametinget.se

www.sametinget.se

Ställningstaganden

Renskötselns centrala betydelse för den samiska kulturen gör att rennäringen utgör ett allmänt intresse och riksintresse enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Detta riksintresse infördes för att stärka rennäringens ställning i konkurrens med andra exploateringsintressen. Sametinget kan konstatera att rennäringen även i dag alltför ofta får stå tillbaka i tillståndsprocesser och att regeringsbeslut de senaste åren inte tillräckligt beaktat samisk markanvändning eller säkerställt samiska rättigheter.

Regeringen föreslår att beredskaps- och planeringszoner ska kunna fastställas vid nyetablering av kärnkraftsreaktorer och andra kärntekniska anläggningar. Myndigheten för civilt försvar föreslås få ansvar för att besluta om behovet av sådana zoner efter samråd med berörda myndigheter, medan berörda länsstyrelser ska fastställa zonernas geografiska utformning med hänsyn till lokala förhållanden och efter samråd med berörda kommuner. Sametinget vill understryka att samiska markanvändningsförhållanden samt samiska kulturmiljöer måste betraktas som lokala förhållanden vid utformningen av beredskaps- och planeringszoner. Om zoner berör det samiska traditionella området eller områden som nyttjas för renskötsel behöver konsekvenserna för samisk markanvändning analyseras särskilt.

Förslagen syftar även till att förtydliga och effektivisera regelverket om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Sametinget efterfrågar en tydligare analys av begreppet radiologisk skada och om de föreslagna ersättningarna fullt ut täcker de skador som kan uppkomma för renskötseln och annan samisk markanvändning, inklusive långvariga effekter på renbetesmarker, renkött och möjligheterna att bedriva traditionella samiska näringar. Beredskapsplanerna bör även innehålla särskilda rutiner för information till samebyar, kontaktvägar anpassade till renskötselns organisation och åtgärder för djur, foder, vatten och livsmedelsproduktion.

Betänkandet innehåller inte någon analys av konsultationslagstiftningen eller av hur samiska rättigheter ska tillgodoses i de beslut som följer av förslagen. Sametinget vill därför framhålla att beslut om kärntekniska anläggningar, beredskapszoner, planeringszoner och skyddsåtgärder kan få särskild betydelse för samerna och därmed omfattas av lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Berörda samebyar, Sametinget och andra samiska företrädare bör ges möjlighet till tidig och meningsfull medverkan i processerna. Detta ligger även i linje med principen om fritt, informerat och förhandsgivet samtycke (FPIC), vilken innebär att urfolk ska ges reella möjligheter att påverka beslut som kan få betydande konsekvenser för deras markanvändning, kultur och traditionella näringar.

Övergripande synpunkter

Ur ett samiskt markanvändningsperspektiv innebär kärnteknisk verksamhet betydande risker för negativ påverkan långt utanför själva anläggningsområdet. Ett hållbart brukande av markerna är grundläggande för den samiska kulturen och för de ekosystemtjänster renen

Čujuhus/adress
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58

Telefovdna/telefon
0980 - 780 30 (vx)

Org.nr.: 202100-4573

E-boasta
e-post: kansli@sametinget.se

www.sametinget.se

och naturen producerar. Detta sammanfaller med IPCC:s slutsats att skydd av ekosystem och biologisk mångfald är avgörande i arbetet mot klimatförändringarna.

Det samiska folkets status som urfolk, folk och nationell minoritet medför särskilda kollektiva och individuella rättigheter. Dessa rättigheter utgör en förutsättning för att det samiska folket ska kunna fortsätta utöva och utveckla sin kultur, sina språk och sina traditionella näringar. Vid tolkning och tillämpning av nationell rätt måste folkrättsliga principer ges betydelse.

Yttrandet har lämnats av Sametingets kanslichef Lars-Ove Sjajn efter föredragning av samhällsplanerare Brita Iren Thomasson och Laila Öberg, avdelningen för samiska näringar.

Čujuhus/adress
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58

Telefovdna/telefon
0980 - 780 30 (vx)

Org.nr.: 202100-4573

E-boasta
e-post: kansli@sametinget.se

www.sametinget.se